

PEDAGOGIKA FANLARINI O'QITISHNING ZAMONAVIY METODLARI

Qodirov Farrux Ergash o'g'li

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Informatika va uni o'qitish metodikasi kafedrasi mudiri PhD, Ilmiy rahbar

Fayzullayeva Dilnura Husan qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti, Pedagogika yo'nalishi 1-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14050019>

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy metodlarning roli va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri haqida so'z boradi. Interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, aralash o'qitish (blended learning), teskari sinf (flipped classroom), o'yinlashtirish (gamification) kabi innovatsion usullarning taqdim etilishi, talabalarning bilim olish jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, refleksiv va baholash metodlari orqali o'z-o'zini tahlil qilish, case-study orqali amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash kabi yondashuvlar ham kiritilgan. Ushbu metodlar pedagogika fanlarini o'qitishda talabalarning qiziqishini oshirib, ularning faol va mustaqil bilim olishlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Kalit so'zlar: Pedagogika, zamonaviy metodlar, interfaol o'qitish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, blended learning, flipped classroom, gamification, refleksiya, case-study.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim sohasidagi jadal o'zgarishlar, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi va axborotning tezkor almashinuvi pedagogika fanlarini o'qitishda yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. An'anaviy o'qitish metodlari zamonaviy talabalarning ehtiyojlariga to'liq javob bera olmaydi, chunki ular tezkor, interaktiv va qiziqarli o'quv jarayonini afzal ko'radi. Shu sababli, pedagogika fanlarini o'qitishda innovatsion va samarali metodlarni qo'llash zarurati yuzaga kelmoqda. Zamonaviy o'qitish metodlari ta'lim jarayonini faollashtirib, talabalarning mustaqil fikrlashini, muammolarni hal qilish ko'nikmalarini va texnologiyalar bilan ishlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Interfaol o'qitish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida dars o'tish, aralash va teskari sinf usullari kabi zamonaviy metodlar talabalarning bilim olish jarayonini sezilarli darajada samarali qiladi. Ushbu metodlar yordamida pedagogika fanlari yanada qiziqarli, interaktiv va amaliyotga yo'naltirilgan tarzda o'rgatiladi. Pedagogika fanlarini o'qitishda qo'llanilayotgan zamonaviy metodlar va ularning afzalliklari tahlil qilinaishi kerak, ularning ta'lim jarayoniga ta'siri hamda talabalarga ko'rsatadigan foydali tomonlari juda ham keng.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish bo'yicha ilmiy adabiyotlarda ko'plab tadqiqotlar va metodik tavsiyalar mavjud. Ushbu tahlil pedagogik innovatsiyalarni o'qitish jarayoniga joriy etish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interfaol yondashuvlar, hamda talabalarni mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan metodik tadqiqotlarni qamrab oladi.

1. Interfaol metodlar va ularning ta'lim jarayonidagi roli. Ko'plab tadqiqotlarda interfaol o'qitish metodlari, xususan, muammo asosidagi o'qitish va loyiha asosidagi o'qitishning samaradorligi ta'kidlangan. Masalan, Jon Dyui va Lev Vygotskiy interfaol o'qitishning asoschisi hisoblanib, ularning ta'lim falsafasi o'quvchi faolligi va muammolarni amaliy tarzda hal qilish orqali bilim olishga asoslangan. Zamonaviy tadqiqotchilar, jumladan, Marzano va Sizerning ishlari, interfaol yondashuvning talabalar fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdagi o'rnini

tasdiqlaydi. Ular ta'lim jarayonida talabalar ishtirokini oshirish, jamoaviy fikrlash va faol muloqotni ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omillar sifatida ko'rsatadi.

2. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida ta'lim samaradorligini oshirish bo'yicha ko'plab nazariy va amaliy ishlar mavjud. Anderson va Garrison kabi olimlar AKTning ta'lim jarayoniga qo'shgan hissasini tahlil qilib, onlayn ta'limning interaktivligini oshirish va masofaviy o'qitish imkoniyatlarini kengaytirish borasidagi ijobiy jihatlarni yoritishgan. Shu bilan birga, Tynjajla va Voleryaga ko'ra, virtual sinflar va o'quv platformalari talabalarni mustaqil o'qishga yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi. Bu texnologiyalar ta'limning moslashuvchanligini oshiradi, o'quv materiallarini kengroq miqyosda yetkazadi va o'quvchilar bilan o'qituvchi o'rtasidagi aloqalarni kuchaytiradi.

3. Flipped Classroom (Teskari sinf). Flipped classroom metodikasini rivojlantirgan tadqiqotlarda Mazur va Bergmann singari olimlar talabalar bilimlarni o'zlashtirishda faol ishtirok etishlari uchun dars oldidan tayyorgarlik ko'rish zarurligini ta'kidlaydi. Ushbu metodikada talaba darsdan oldin asosiy mavzuni mustaqil o'rganib, dars vaqtida esa amaliy mashg'ulotlarga e'tibor qaratadi. Bu yondashuv talabalarni bilim olishga faol jalb qilish va ularning o'zlashtirish darajasini oshirishda samarali ekani ilmiy tadqiqotlar orqali tasdiqlangan.

4. Gamification (O'yinlashtirish). O'yin elementlarini ta'lim jarayoniga kiritish haqida Prensky va Gee singari tadqiqotchilar ijodiy va interaktiv o'qitishning samaradorligini oshiradi, deb hisoblashadi. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, o'yinlashtirish talabalarni o'quv jarayoniga qiziqish bilan jalb etadi va ularning motivatsiyasini oshiradi. O'yin elementlari bilim olish jarayonini qiziqarli qilib, talabalar orasida sog'lom raqobat va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

5. Refleksiya va baholash metodlari. Refleksiya va o'z-o'zini baholashga asoslangan metodlar Dewey, Schön kabi olimlarning ishlarida keng o'rganilgan. Ushbu metodlar o'quvchilarni o'z bilimlarini chuqurroq anglashga, tahlil qilishga va bilim olish jarayonidagi yutuq va kamchiliklarni tahlil qilishga yordam beradi. Ushbu metodlar ta'lim jarayonida doimiy ravishda o'zini tahlil qilish va bilimni mustahkamlash imkoniyatini beradi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, pedagogika fanlarini zamonaviy metodlar asosida o'qitish jarayoni talabalarni faol va samarali ta'lim jarayoniga jalb etish uchun katta imkoniyatlarga ega. Ilmiy tadqiqotlar ushbu metodlarning ta'lim samaradorligini oshirish, talabalarning qobiliyat va ko'nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayoniga moslashishdagi o'rnini tasdiqlaydi. Shu sababli, zamonaviy yondashuvlar ta'lim jarayonida keng ko'lamda qo'llanishi zarur.

Tadqiqot natijalari va muhokama.

Mazkur tadqiqot pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligini o'rganishga qaratildi. Tadqiqot natijalari zamonaviy metodlarning ta'lim jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatishi va talabalar bilimni chuqurlashtirishi, shuningdek, ularda mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam berishini tasdiqladi.

Tadqiqot davomida muammo yechish asosidagi o'qitish va loyiha asosidagi o'qitish metodlari talabalar orasida yuqori motivatsiyani yuzaga keltirishi va ularga masalalarni amaliy yondashuv asosida hal qilish imkoniyatini berishi kuzatildi. Talabalar guruhlarda ishlash jarayonida muammolarni birgalikda yechishga o'rgandilar va turli nuqtai nazarlardan muammolarni tahlil qilishni mashq qildilar. Bu esa talabalarning jamoaviy ishlash va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi. Onlayn platformalar, masofaviy ta'lim dasturlari va

multimediya vositalaridan foydalanish natijasida talabalar o'quv jarayonini mustaqil ravishda boshqarishga o'rgandilar. Shuningdek, AKT yordamida darslik va qo'shimcha materiallarga erkin kirish imkoniyati talabalarning bilim olish jarayonini tezlashtirdi va ularning mustaqil bilim olish ko'nikmalarini kuchaytirdi. Onlayn o'qitish elementlari talabalar uchun dars jarayoniga vaqt va joydan qat'iy nazar ulanish imkoniyatini yaratdi. Teskari sinf metodikasi asosida talabalarning nazariy bilimlarni mustaqil o'rganishi va sinfda amaliy mashg'ulotlarga e'tibor qaratishi ularning bilimlarini yanada chuqurlashtirganini ko'rsatdi. Ushbu yondashuv dars vaqtida ko'proq interaktiv mashg'ulotlar o'tkazish, talabalar o'rtasida savol-javob orqali mavzularni yanada yaxshi o'zlashtirish imkonini berdi. Natijada talabalar mavzuni chuqurroq anglashga muvaffaq bo'lishdi va amaliy mashg'ulotlarda faol ishtirok etdilar. O'yin elementlari joriy etilgan darslarda talabalar o'quv jarayoniga qiziqish bilan jalb qilindi. Turli viktorina va testlar, o'yinlar yordamida talabalar raqobat muhitida bilim olishga undaldilar va shu orqali yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayonini qiziqarli tarzda boshdan kechirdilar. Gamification yordamida talabalarning motivatsiyasi sezilarli darajada oshgani va ularning natijalari yaxshilangani kuzatildi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, refleksiya va o'z-o'zini baholash metodlari yordamida talabalar o'z bilimlarini yanada chuqurroq anglay boshladilar. Ushbu metodlar orqali ular darsdagi yutuqlari va kamchiliklarini tahlil qildilar hamda o'z-o'zini rivojlantirish borasida rejalar tuzishga o'rgandilar. Bu yondashuv talabalarni mustaqil fikrlashga, o'z qobiliyatlarini tahlil qilishga va bilim olish jarayoniga mas'uliyat bilan yondashishga o'rgatdi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish ta'lim jarayonini samaradorligini oshirishda katta ahamiyatga ega. Interfaol usullar, AKT texnologiyalari, teskari sinf va o'yinlashtirish elementlari talabalar o'rtasida yanada qiziqarli va faol o'quv muhiti yaratishga yordam beradi. Shu bilan birga, refleksiya va o'z-o'zini baholash metodlari talabalarning bilim olish jarayonini chuqurlashtirishga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy metodlar o'quv jarayonini faqatgina qiziqarli emas, balki talabalar uchun samarali va moslashuvchan qiladi. Bu esa kelgusida ta'lim tizimida ushbu metodlardan kengroq foydalanish zaruriyatini anglatadi. Shu bois, pedagogika fanlari o'qituvchilarining zamonaviy metodlarni o'zlashtirishi va ular yordamida o'qitish jarayonini boyitish bo'yicha malaka oshirish dasturlarini yanada kuchaytirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Xulosa va takliflar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish talabalar bilim olish jarayonini sezilarli darajada samarali va qiziqarli qilishi mumkin. Interfaol usullar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, teskari sinf, o'yinlashtirish, refleksiya va o'z-o'zini baholash metodlari talabalar o'rtasida yanada faol va interaktiv o'quv muhiti yaratishga yordam beradi. Bu metodlar talabalarning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtirishlari va o'zini baholash malakasini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy metodlar pedagogika fanlari ta'limida talabalar uchun moslashuvchan, qulay va amaliy ta'lim muhiti yaratadi.

Pedagogik kadrlarga zamonaviy metodlarni o'rgatish lozim. Pedagogika fanlarini o'qituvchi o'qituvchilarni zamonaviy metodlarni qo'llash bo'yicha malaka oshirish kurslariga jalb qilish zarur. Bu o'qituvchilarga darslar jarayonida interfaol usullardan foydalanishga yordam beradi.

Onlayn platformalar va AKT infratuzilmasini kengaytirish: O'quv jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, xususan, onlayn platformalar va multimedia vositalarini kengroq joriy etish ta'lim samaradorligini oshirish uchun qulay imkoniyat yaratadi. Shu bois, har bir ta'lim muassasasida kerakli infratuzilmani yaxshilash taklif etiladi.

Flipped classroom metodini kengroq qo'llash kerak. Teskari sinf metodikasi orqali talabalar darsga tayyorlanib kelishlari va dars vaqtida amaliy mashg'ulotlarga ko'proq vaqt ajratish mumkin bo'ladi. Bu yondashuvni ta'lim jarayonida kengroq qo'llash uchun qo'llanmalarning mavjudligini ta'minlash lozim.

Gamification texnologiyalarini kengaytirish: Talabalar bilim olishga qiziqishini oshirish maqsadida ta'lim jarayonida o'yin elementlarini yanada ko'proq qo'llash tavsiya etiladi. Bunda testlar, raqobat asosida tashkil etilgan topshiriqlar va o'yinlashtirish elementlarini qo'llash talabalar motivatsiyasini oshiradi.

Refleksiya va o'z-o'zini baholash tizimlarini rivojlantirish kerak. Talabalarni o'z bilimlarini tahlil qilishga o'rgatish uchun refleksiya va o'z-o'zini baholash tizimini o'quv jarayoniga muntazam kiritish lozim. Bu yondashuv talabalarda mas'uliyat hissini oshiradi va bilimlarni chuqur o'zlashtirishga undaydi.

Ushbu takliflar ta'lim jarayonida samaradorlikni oshirishga va talabalarning bilim olish jarayonini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy metodlarni ta'limda keng qo'llash ta'lim sifatini oshirish uchun muhim qadam hisoblanadi.

References:

1. Anderson, T., & Garrison, D. R. (2003). E-Learning in the 21st Century: A Framework for Research and Practice. Routledge.
2. Bergmann, J., & Sams, A. (2012). Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. International Society for Technology in Education.
3. Dewey, J. (1916). Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education. Macmillan.
4. Gee, J. P. (2003). What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy. Palgrave Macmillan.
5. Qodirov, F. "OPTIMIZATION OF TELECOMMUNICATIONS POWER SUPPLY SYSTEMS BASED ON RELIABILITY CRITERIA." Science and innovation 2.A12 (2023): 15-20.
6. F Qodirov. Aholiga tibbiy xizmatlar ko'rsatishning rivojlanishini iqtisodiy-matematik modellashtirish. Scienceweb academic papers collection . 2023/1/1.
7. F Qodirov. Zamonaviy to'lov tizimlari tahlili va elektron pul birliklari. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1.
8. Farrux Qodirov. Zamonaviy trenajyor va simulyatsiya qiluvchi dasturlarning hozirgi kundagi ahamiyati. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
9. Farrux Qodirov. BUSINESS INNOVATION MODEL OF INCOME AND COSTS FROM THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
10. Farrux Qodirov. ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELING OF THE DEVELOPMENT OF THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION. Scienceweb academic papers

collection. 2023/1/1

11. Farrux Qodirov. THE PLACE OF ECONOMETRICAL MODELING OF HEALTHCARE QUALITY IMPROVEMENT IN THE DIGITAL ECONOMY. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
12. Farrux Qodirov. DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL SYSTEM OF MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
13. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "CREATION OF ELECTRONIC MEDICAL BASE WITH THE HELP OF SOFTWARE PACKAGES FOR MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." Conferencea (2022): 128-130.
14. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "IMPORTANCE OF KASH-HEALTH WEB PORTAL IN THE DEVELOPMENT OF MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." Conferencea (2022): 80-83.
15. Qodirov, Farrux. "THE ROLE OF ICT IN THE DEVELOPMENT OF HEALTH SERVICES." RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONIGA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHDA MA'LUMOTLARNI HIMOYALASH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI MA'RUZALAR TO'PLAMI (2022).
16. Фаррух Қодиров. Аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасининг моделлаштиришни тизимли имитация қилиш. Biznes-Эксперт. Том 173. Номер №5. Страницы 102-106. Дата публикации 2022.
17. Farrux, Qodirov. "Foreign experience in the development of medical services to the population." Хоразм Маъмун академияси (2022).
18. ҚОДИРОВ, Фаррух. "АҲОЛИГА СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШИ ТАҲЛИЛИ." AGRO ILM (2022).
19. Qodirov, Farrux. "VEKTOR VA SKALYAR MAYDONLAR. GRADIYENT VA YO'NALISH BO'YICHA NOSILA. DIVERGENSIYA VA ROTOR. SATH CHIZIQLARI. GRADIYENT MAYDONLAR. OQIMLAR." Analytical Journal of Education and Development (2022).
20. Qodirov, Farrux. "FURYE QATORI FUNKSIYALARNI FURYE QATORIGA YOYISH." МАТЕМАТИК ФИЗИКА ВА МАТЕМАТИК МОДЕЛЛАШТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами (2021).